

SZÉLBEN SZÁLLÓK

Hajós Zsuzsa

Hogyan született a *Szélben szállók* szövege?

2013 tavaszán a Stúdió K Színház és a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ munkatársai elhatározták, hogy koprodukcióban színházi nevelési előadást készítenek. Az első megbeszélésen két konkrétumban állapodtunk meg: egyrészt mindenképpen a felső tagozatosokat fogjuk megszólítani, hiszen „hiánycikk” a nekik szóló program, a Stúdió K-ban éppen nem is volt repertoáron ilyen előadás egy ideje; másrészt pedig szerettük volna, ha olyan módon szólhat a kisebbségi, kirekesztett létről a történet, hogy a résztvevőkkel nem közvetlenül erről a témáról gondolkodunk, ám a mese magában hordozza e kérdéskör elemeit is.

Májusban találtunk egy pályázatot, melyen jó eséllyel indulhattunk az ezen alapvetésekre épülő projekttel, így alig két hét alatt egy erős lábakon álló szinopszist kellett teremteni. Kutakodásaim során rábukkantam Mario Cavatore *Az inszeminátor* című, magyarul meg nem jelent kisregényének pár mondatos szüzséjére, mely megtörtént események alapján íródott. Lubo Reinhardt, cigány nemzetiségű svájci állampolgár történetét dolgozza fel, akinek svájci feleségét az 1920-as években rasszista indíttatásból meggyilkolták, és árvaházba küldték gyermekeit. A bíró indoklása szerint: „a gyerekek érdeke, hogy ne maradjanak a cigányok között, hanem higiénikus és morálisan megfelelőbb környezetben kerüljenek elhelyezésre.” Az apa az igazságtalanság elleni tehetetlenségében azt a büntetést találta ki, hogy új személyiséget öltve minél több svájci nőt fog elcsábítani és teherbe ejteni (magvai szállnak a szélben – innen jött a cím), így olyan gyerekek adnak majd életet, akiről nem tudják, hogy cigány vér csörgedezik az ereiben.

Ennek a gyerekek (legyen mondjuk Mirka) a története kezdett el érdekelni, az épphogy öntudatra ébredt 5-10 éves, aki nyilvánvalóan küzd az apátlansággal, és ha végül rábukkan, azzal is szembe kell néznie, hogy cigány. Igen ám, de hogyan találhatnám meg a apámat (?), akiről anya (Julo) nem hajlandó elárulni semmit; a másik bácsitól született, jóval idősebb bátyám (Toma) meg csak ugrat vele? Talán a szomszéd cigányasszony (Doja) tudhat valamit... Biztosan segíteni fog, hiszen szeret engem, sokat mesél, ráadásul varázsolni is tud. Vagy legalábbis sokszor azt hiszem. Idevarázsolhatna például egy testvérpárt (Bora és Lubo), akik az árvaházból szöknek éppen, hogy újra egy család lehessenek rég látott apjukkal (Káló). Mondjuk, elmehetnének velük, és amikor ráakadunk Kálóra...

Megszületett a történetünk. Érezni lehetett a benne rejlő drámaiságot, magában hordozta a témakör számos szegmensét, amivel foglalkozni akartunk, és a következményeit számba véve egyre nyilvánvalóbbnak tűnt, hogy jó irányban haladunk. Biztosnak tűnt, hogy a jelenben kell lennünk, így a szereplőinknek ugyanazok az előítéleteik és tudásaik lesznek erről a cigányság témájáról, mint nekünk. A szereplők különféleképpen viseltetnek Káló iránt, akit könnyű nemes egyszerűséggel a nemzetiségével azonosítani, ahogy ez jó szokásunk a mindennapokban is. Van egy jóra való cigányasszonyunk is, aki pedig képviselni tudja a mesés, varázslatos kultúrát és mesevilágot. A család értékének és prioritásának dilemmája pedig a két nevelőotthonból szökött gyerek megjelenésével kerül a történetbe.

A témagyűjtés során rátaláltam Pavle Calasan Bosznia falvaiban készített fotósorozatára, mely szintén erős inspirációval szolgált történetünk vázának megszületéséhez.¹

Adottság volt még, hogy a Stúdió K öt színésze (Nyakó Júlia, Homonnai Katalin, Spilák Lajos, Lovas Dániel és Pallagi Melitta) játszik majd az előadásban, megállapodásunk szerint a többi szükséges figura a Kerekasztal színész-drámatanáraiból kerül ki, a történet alakulásától függően. Látszott, hogy még két fiatalra van szükség, így Bagaméry Orsolyára és Tárnoki Márkra esett a választásunk. A szereposztás meghatározó tényező volt ebben a munkában, hiszen a szöveg kezdetektől rájuk íródhatott, ami jelentősen megkönnyíti a próbafolyamatot, a színészek improvizációinak hasznos beépülését a darabba.

A nyár folyamán elkészült egy írás, mely a történetváz és a szövegek között volt félúton. A történet ívét, a szereplők és a résztvevők bejárt útját egyaránt végigkövette, megtervezte, ám a jeleneteknek csak egy része volt meg benne szövegszerűen.

¹ <https://www.flickr.com/photos/55626856@N06>